

İNGİLİS DİLİNİN TƏDRİSİNDƏ MƏDƏNİYYƏTLƏRARASI ÜNSİYYƏT KONTEKSTİNDƏ SƏRBƏST SÖZ BİRLƏŞMƏLƏRİNƏ FUNKSIONAL YANAŞMA

JALƏ MEHRƏLİYEVƏ

Pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent əvəzi, Azərbaycan Dillər
Universiteti. E-mail: jala.seyidzade@mail.ru
<https://orcid.org/0009-0003-1853-7279>

Məqaləyə istinad:

Mehrəliyeva J. (2025). İngilis dilinin tədrisində mədəniyyətlərarası ünsiyyət kontekstində sərbəst söz birləşmələrinə funksional yanaşma. *Azərbaycan məktəbi*. № 1 (710), səh. 88-94

DOI: 10.30546/32898065.2025.1.021

Məqalə tarixçəsi

Göndərilib: 12.02.2025

Qəbul edilib: 24.02.2025

ANNOTASIYA

Sərbəst söz birləşmələri dilin ayrılmaz hissəsidir və praktiki ünsiyyət bacarıqlarının formalaşdırılmasında mühüm rol oynayır. Müxtəlif mədəniyyətlərdə bu birləşmələr fərqli mənalar daşıya bilər. Bu da dil öyrənənlərin onları müxtəlif sosial və mədəni kontekstlərdə düzgün anlamaq və istifadə etmək bacarığını tələb edir. Bu məqalə ingilis dilinin tədrisi kontekstində sərbəst söz birləşmələrinin mədəniyyətlərarası ünsiyyətdə oynadığı rolu araşdırır. Məqalədə bu cür söz birləşmələrinin nümunələri, onların mədəniyyətlərarası kontekstdə mənaları və istifadə zamanı mədəni fərqlərin nəzərə alınmasının əhəmiyyəti təhlil olunur. Araşdırmada sərbəst söz birləşmələrinə funksional yanaşmanın öyrənənlərin dil bacarıqları ilə yanaşı, mədəniyyətlərarası şüurun da inkişafına töhfə verdiyi qeyd olunur. Məqalədə sərbəst söz birləşmələrinin effektiv tədrisini təmin edən strategiyaların müqayisəli təhlilinin əhəmiyyəti vurğulanır. Söz birləşmələrinin yanlış istifadəsi nəticəsində yaranan mədəniyyətlərarası anlaşılmaqlıq mənbələri araşdırılaraq, dil müəllimlərinin lüğət tədrisində mədəniyyətlərarası kompetensiyanı inteqrasiya etmələrinin vacibliyi qeyd edilir. Nəticə etibarilə, sərbəst söz birləşmələrinin mənimsənilməsinin mədəniyyətlərarası ünsiyyət bacarıqlarının inkişafına necə töhfə verdiyi və fərqli mədəniyyətlərdən olan insanlar arasında aydın, uyğun və həssas ünsiyyətin qurulmasına yardım etdiyi elmi-pedaqoji cəhətdən əsaslandırılır.

Açar sözlər: Sərbəst söz birləşmələri, mədəniyyətlərarası ünsiyyət, funksional yanaşma, dil tədrisi, ünsiyyət bacarıqları.

A FUNCTIONAL APPROACH TO COLLOCATIONS IN THE CONTEXT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING

JALA MEHRALIYEVA

PhD in Pedagogy, Acting Associate Professor, Azerbaijan University of Languages. E-mail: jala.seyidzade@mail.ru
<https://orcid.org/0009-0003-1853-7279>

To cite this article:

Mehrliyeva J. (2025). A Functional Approach to Collocations in the Context of Intercultural Communication in English Language Teaching. *Azerbaijan Journal of Educational Studies*. Vol. 710, Issue I, pp. 88-94

DOI: 10.30546/32898065.2025.1.021

Article history

Received: 12.02.2025

Accepted: 24.02.2025

ABSTRACT

This article explores the role of collocations in intercultural communication within the context of English language teaching. Collocations are an integral part of the language and play a crucial role in developing practical communication skills. In different cultures, these combinations can carry various meanings, requiring language learners to understand and use them correctly in various social and cultural contexts. The article analyzes examples of such word combinations, their meanings in an intercultural context, and the importance of considering cultural differences in their usage.

Furthermore, the study notes that a functional approach to collocations contributes not only to learners' language skills but also to the development of intercultural awareness. The article highlights the importance of a comparative analysis of strategies that ensure the effective teaching of collocations. By identifying potential sources of cross-cultural misunderstandings linked to the misuse of collocations, the paper underscores the need for language teachers to integrate intercultural competence into vocabulary instruction. Ultimately, the research demonstrates how mastering collocations contributes to developing intercultural communication skills and promoting clarity, appropriateness, and sensitivity in interactions between individuals from diverse cultural backgrounds.

Keywords: Collocations, intercultural communication, functional approach, language teaching, communication skills.

GİRİŞ

Müasir dövrdə qloballaşmanın və texnologiyanın sürətli inkişafı fərqli mədəniyyətlər arasında sıx əlaqələrin yaranmasına zəmin yaradır. Bu əlaqələr mədəniyyətlərarası ünsiyyətin əhəmiyyətini daha da artırır. Mədəniyyətlərarası ünsiyyət yalnız fərqli dillərdə danışan insanların bir-biri ilə anlaşması deyil, həm də bu dillərin daşdığı mədəni dəyərlərin, düşüncə tərzlərinin və sosial normaların paylaşılması deməkdir. Bu baxımdan, sərbəst söz birləşmələri mədəniyyətlərarası ünsiyyətin mühüm komponentlərindən biri kimi çıxış edir. Onlar dilin təkcə leksik və qrammatik quruluşunu deyil, həm də cəmiyyətin mədəni kodlarını, dəyərlərini və mənəvi dünyasını özündə əks etdirir.

Sərbəst söz birləşmələri bir çox hallarda birbaşa tərcüməyə uyğun gəlməyən, kontekstual və mədəni məna daşıyan ifadələrdir. Onların düzgün öyrədilməsi tələbələrin dil biliyini artırmaqla yanaşı, fərqli mədəniyyətlər arasında səmərəli kommunikasiya qurmaq bacarığını da inkişaf etdirir. Buna görə də, dil öyrənənlər və müəllimlər üçün bu birləşmələrin mədəni kontekstdə başa düşülməsi və təhlili böyük əhəmiyyət daşıyır. Təqdim etdiyimiz məqalədə sərbəst söz birləşmələrinin mədəniyyətlərarası ünsiyyətdə rolu, onların tədris prosesində tətbiqinin mədəni kontekstdə təhlili araşdırılır.

PROBLEMİN QOYULUŞU

Mədəniyyətlərarası əlaqələrin intensivləşməsi dilin tədrisi prosesinə yeni tələblər qoyur. İngilis dili təkcə kommunikasiya vasitəsi deyil, eyni zamanda müxtəlif mədəniyyətlərin daşıyıcısı kimi çıxış edir. Bu kontekstdə sərbəst söz birləşmələrinin funksional yanaşma əsasında tədrisi tələbələrin mədəniyyətlərarası ünsiyyət bacarıqlarının formalaşmasında mühüm rol oynayır.

Tədris prosesində sərbəst söz birləşmələrinin yalnız qrammatik və leksik aspektlərinə fokuslanmaq tələbələrin real ünsiyyət bacarıqlarının inkişafı üçün kifayət deyil. Belə ki, bu birləşmələr

konkret mədəniyyətlərə məxsus mənalar daşıyır və onların düzgün başa düşülməsi mədəniyyətlərarası kontekstdə effektiv ünsiyyət üçün vacibdir.

Bununla belə, ingilis dilinin tədrisində sərbəst söz birləşmələrinin funksional yanaşma əsasında öyrədilməsi məsələsi kifayət qədər araşdırılmayıb. Əksər tədris materialları bu birləşmələri izolyasiya olunmuş şəkildə təqdim edir, halbuki onların mədəniyyətlərarası kontekstdə istifadəsi tələbələrin dil biliklərini və ünsiyyət bacarıqlarını daha da zənginləşdirə bilər.

Təqdim etdiyimiz məqalədə əsas məqsəd sərbəst söz birləşmələrinin mədəniyyətlərarası ünsiyyət kontekstində funksional yanaşma ilə öyrədilməsinin nəzəri əsaslarını və praktik tətbiq yollarını araşdırmaq, həmçinin bu yanaşmanın tələbələrin dil bacarıqlarının inkişafına təsirini qiymətləndirməkdir.

Qloballaşma və intensiv mədəniyyətlərarası qarşılıqlı əlaqələr dövründə xarici dil bilikləri yalnız linqvistik bacarıqların mənimsənilməsi ilə məhdudlaşmır. Xarici dil öyrənənlər, fərqli mədəni kontekstlərdə ünsiyyət qurmaq üçün mədəniyyətlərarası kompetensiyaya da malik olmalıdırlar. Mədəniyyətlərarası ünsiyyət insanların fərqli dillər və mədəni kontekstlərdə bir-birini anlamaq bacarığını təmin edən bacarıq kimi qiymətləndirilir (Əhədova, 2014). Xüsusilə ingilis dili dünya miqyasında beynəlxalq ünsiyyət vasitəsi kimi qəbul olunur və müxtəlif mədəniyyətlər arasında körpü rolunu oynayır. Bu kontekstdə ingilis dilinin tədrisi yalnız dil qaydalarının və qrammatik strukturların öyrədilməsi ilə məhdudlaşmamalı, eyni zamanda mədəniyyətlərarası ünsiyyət bacarıqlarının inkişafına da yönəlməlidir. Mədəniyyətlərarası ünsiyyətdə dil vahidlərinin funksional istifadəsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. M.Bayrama görə, mədəniyyətlərarası ünsiyyət bacarığı təkcə linqvistik biliyi deyil, həm də dilin daxilində olan mədəniyyət mənalarını anlamaq və əlaqələndirmək bacarığını tələb edir (Bayram, 1997). Dil tədrisində bu prosesin əsas elementi söz birləşmələridir, çünki onlar mədəniyyətin daşıyıcısı kimi çıxış edir. Bu baxımdan, sərbəst söz birləşmələri dilin məna və ünsiyyət

potensialının ifadə olunmasında mühüm rol oynayır.

Hər bir mədəniyyətin söz birləşmələri, xüsusən də gündəlik istifadə olunan ifadələr, o mədəniyyətin ünsiyyət kodlarını və sosial normalarını əks etdirir. Mədəniyyətlərarası ünsiyyət zamanı sərbəst söz birləşmələrinə funksional yanaşma bu fərqlilikləri anlamağa və düzgün istifadəyə yönəlməlidir. Sərbəst söz birləşmələri müxtəlif kontekstlərdə fərqli mənalar qazanaraq, ünsiyyətin effektivliyini artırır və dil öyrənənlərin mədəniyyətlərarası fərqlilikləri daha yaxşı qavramalarına kömək edir.

Qeyd etmək istərdik ki, sərbəst söz birləşmələri dilin təbii və axıcı istifadəsinin əsasını təşkil edir, mədəniyyətlərarası kommunikasiya zamanı qarşılıqlı anlaşmanı asanlaşdırır. Bu birləşmələr dil öyrənənlərə sözləri tək-tək öyrənməkdən daha çox, necə və hansı vəziyyətlərdə istifadə olunacağını başa düşməyə, həm də onların bir araya gəldiyi kontekstləri anlamağa imkan verir (Mehraliyeva, 2013). Bu, öyrənənlərin dili daha dərindən və fərqli baxış bucağından görməsinə, həmçinin onların daha sərbəst və çevik ünsiyyət qurmalarına kömək edir.

Sərbəst söz birləşmələri, eyni zamanda gündəlik həyatın və mədəniyyətin təkrarlanan elementlərini əks etdirir. Dil öyrənənlər sərbəst söz birləşmələrini öyrənərək, qarşısına çıxan müxtəlif ünsiyyət vəziyyətlərində (məsələn, iş görüşmələri, sosial tədbirlər və ya şəxsi ünsiyyət) lazımlı ifadələri seçməkdə daha çevik olurlar. Bu, dilin praktiki istifadəsində güclü bir vasitəyə çevrilir, çünki onlar doğru sözləri doğru şəkildə və doğru zamanda istifadə etməyə kömək edir. Düzgün sərbəst söz birləşmələrinin istifadəsi dil öyrənənin özünə inamını artırır. Öyrənənlər dilin doğru və təbii şəkildə istifadəsini mənimlədikcə, daha az səhv edirlər və daha inamlı şəkildə ünsiyyət qura bilirlər. Məsələn, "make a decision" (qərar vermək), "strong coffee" (güclü qəhvə), "do business" (iş görmək) kimi birləşmələri istifadə edərkən öyrənənlər onların bir-birinə uyğunluğunu, mənasını və təbiiliyini hiss edirlər. Müxtəlif mədəniyyətlərdə eyni

məna fərqli birləşmələrlə ifadə oluna bilər ki, bu da mədəniyyətlərarası ünsiyyət bacarıqlarının inkişafında mühüm rol oynayır.

Sərbəst söz birləşmələrinin istifadəsi yazılı və şifahi ünsiyyətdə də vacibdir (Cheng, Warren, 2005). Bu birləşmələr həm də dilin strukturunun təbii axışını təmin edərək, öyrənənlərin daha tez və səlis yazılı mətnlər hazırlamalarına kömək edir. Məsələn, ingilis dilində "a great deal of" (çox) və ya "take into consideration" (nəzərə almaq) kimi ifadələr yazılı mətnin daha səlis və rəsmi olmasına kömək edir.

Sərbəst söz birləşmələrinin funksional rolu, xüsusən praktiki ünsiyyət bacarıqlarının inkişafında əhəmiyyətlidir. Müxtəlif dillərdə eyni struktura malik olan söz birləşmələri fərqli mənalar ifadə edə və ya spesifik mədəni məna çalarları daşıya bilər. Sərbəst söz birləşmələri müəyyən bir mədəniyyətin xüsusiyyətlərini əks etdirdiyi üçün onların mənası və istifadəsi fərqli mədəniyyətlərdə dəyişə bilər. Bəzi nümunələrə diqqət yetirək:

"*Break the ice*" ifadəsi ingilis dilində ilk tanışlıq zamanı insanlar arasında rahatlıq yaratmaq məqsədini güdür. Ancaq bu ifadə başqa mədəniyyətlərdə fərqli məna verir və ya ümumiyyətlə istifadə olunmaya bilər.

"*A black sheep*" ingilis dilində ailə və ya qrup daxilində fərqli və ya qəbul olunmayan birini təsvir etmək üçün istifadə edilir. Lakin bəzi Asiya mədəniyyətlərində "qara qoyun" ifadəsi xoş qarşılanmayan və ya təhlükəli insanı təmsil etmir.

"*White*" – qərb mədəniyyətlərində ağ rəng təmizlik, saflıq və yeni başlanğıcların simvolu kimi qəbul edilir (məsələn, gəlinlik paltarı). Lakin Çin və bəzi Asiya ölkələrində ağ rəng yas və matəm ilə əlaqələndirilir. Buna görə, mədəniyyətlərarası kontekstdə bu rəngə yanaşmada diqqətli olmaq lazımdır.

"*Cross the bridge when you come to it*" ifadəsi ingilis dilində gələcək narahatlıqları əvvəlcədən müzakirə etməmək mənasında işlədilir. Bəzi mədəniyyətlərdə isə gələcək barədə düşünmək və hazırlıq görmək çox önəmlidir, buna görə, bu ifadə onlara qəribə və ya məzəli gələ bilər.

“Break a leg” ifadəsi ingilis dilində teatr aləmində uğurlar arzulamaq üçün işlədilir və müsbət mənə daşıyır. Lakin ingilis dilini yeni öyrənən və ya fərqli mədəniyyətdən olan bir şəxs bu ifadəni hərfi mənada (ayağını sındırmaq) başa düşərək qarışıq sala və neqativ qəbul edə bilər.

“Calling someone a fox” ingilis dilində birini “fox” adlandırmaq, adətən, onun cazibədar və ağıllı olduğunu vurğulamaq üçün deyilir. Lakin türk mədəniyyətində və bəzi digər kontekstlərdə “tülkü” deyimi daha çox hiyləgər və etibarsız insanı ifadə edir.

Göründüyü kimi, sərbəst söz birləşmələri təkcə dilin düzgün qurulması ilə bağlı deyil, eyni zamanda fərqli mədəniyyətlərin düşüncə tərzini və ünsiyyət qaydalarını əks etdirir. Məhz bu baxımdan, onların hansı kontekstdə və hansı mədəniyyətdə istifadə edildiyi də nəzərə alınmalıdır. Hər bir mədəniyyətin öz ünsiyyət tərzini və sosial qaydaları bu ifadələrin necə qəbul olunduğunu və istifadə edildiyini müəyyən edir. Sərbəst söz birləşmələri bir toplumun dünyagörüşünü, dəyərlərini və sosial normalarını əks etdirir və fərqli mədəni mühitlərdə müxtəlif mənalar daşıya bilər.

Mədəniyyətlərarası ünsiyyət zamanı dil öyrənənlər və ünsiyyət quran şəxslər sərbəst söz birləşmələrinin istifadəsinə diqqət yetirməlidirlər, çünki sərbəst söz birləşmələrinin yanlış istifadə edilməsi, digər mədəniyyətin sosial normalarına zidd ola, qarşı tərəfdə çəşqinlik və ya narahatlıq yarada bilər. Məhz bu baxımdan, dil öyrənənlər sərbəst söz birləşmələrinin istifadə olunduğu mədəniyyətin xüsusiyyətlərini araşdırmalı və bu ifadələrin kontekstində baş verə biləcək hər hansı bir yanlış anlamının qarşısını almalıdırlar. Buna görə də, dil öyrənənlərin bu birləşmələri öyrənərkən onların düzgün istifadə qaydalarını başa düşmələri vacibdir.

METODLAR

Qeyd etdiyimiz kimi, mədəniyyətlərarası ünsiyyət kontekstində sərbəst söz birləşmələrinə funksional yanaşma, dil dərslərində tələbələrin

real ünsiyyət bacarıqlarını inkişaf etdirməsinə zəmin yaradır. Aşağıda dil dərslərində bu mövzunun necə istifadə oluna biləcəyi ilə bağlı bəzi metodik yanaşmaları təqdim etmək istədik:

Kontekstual tədris yanaşması. Söz birləşmələrinin mənə və funksiyasını anlamaq üçün real kontekstlərdən istifadə edilməlidir. Bu yanaşma tələbələrin sərbəst söz birləşmələrini yadda saxlamaq və düzgün istifadə etmək bacarıqlarını artırır. Mədəniyyətlərarası ünsiyyətə dair məqalələr, dialoqlar və videolar istifadə edilərək söz birləşmələrinin kontekstdə işlənməsi, müxtəlif mədəniyyətlərdə fərqli mənalar kəsb edən ifadələrin müqayisəli təhlilini aparmaq və s. tələbələrin leksik-semantik fərqləri dərk etməsinə kömək edə bilər. Məsələn, “break the ice” ifadəsinin (hərfi tərcüməsi – buz qırmaqdır) bir mədəniyyətdə rəsmi görüşlərdə ilkin gərginliyi azaltmaq üçün istifadə edilməsi, digər mədəniyyətdə isə fərqli qəbul edilməsi izah edilir. Tələbələrə mədəniyyətlərarası ünsiyyət kontekstində verilmiş məqalədən sərbəst söz birləşmələrini seçmək və onların mənə aspektlərini təhlil etmək tapşırıla bilər.

İnteraktiv tapşırıqlar və oyunlar. Tələbələrin aktiv iştirakına və ünsiyyətinə əsaslanan metodlar daha yaxşı nəticə verir. Bu yanaşma öyrənilən söz birləşmələrinin praktiki istifadəsini təmin edir. **Rollu oyunlar:** tələbələrə müxtəlif mədəniyyətlərdən olan insanların görüş səhnələri verilir və onların mədəni fərqləri nəzərə alaraq ünsiyyət qurması tələb olunur; **debatlar:** “Formal və qeyri-formal ünsiyyətdə söz birləşmələrinin rolu” mövzusunda debat təşkil etməklə tələbələrin tənqidi düşüncə bacarıqlarını inkişaf etdirilə bilər. Tələbələrə müxtəlif mətnlər verilir və onlardan müəyyən bir kontekstdə işlənen sərbəst söz birləşmələrinin fərqli mədəniyyətlərdə necə başa düşülə biləcəyini izah etmək tapşırıla bilər.

Müqayisəli yanaşma və kontrastiv təhlil. Dil öyrənənlər üçün ana dili və hədəf dil arasında olan fərqləri və oxşarlıqları müqayisə etmək daha yaxşı öyrənməyə şərait yaradır. Müxtəlif dillərdə ekvivalent söz birləşmələrinin istifadəsi və onların mənalarının müqayisəsi aparılır. Məsələn, ingilis dilində “kick the bucket” ifadəsinin

Azərbaycan dilindəki “can vermək” ifadəsi ilə uyğunluğu və fərqliliyi izah edilir. Müxtəlif mədəniyyətlərdə “hörmət ifadə edən söz birləşmələri” və ya “hiss və emosiyaları ifadə edən sözlər” müqayisə edilir. Tələbələrdən öz ana dillərində ən çox işlənən sərbəst söz birləşmələrini qeyd etmələri və onların ingilis dilindəki ekvivalentlərini tapmaları tələb oluna bilər.

Korpus və texnologiya əsaslı tədris. Müasir texnologiyalar və dil korpusları dil dərslərində sərbəst söz birləşmələrinin real istifadəsini öyrənməyə kömək edir. **Korpus əsaslı təhlil:** ingilis dilində ən çox istifadə olunan sərbəst söz birləşmələrinin seçilib analiz edilməsi; **dil proqramları və tətbiqlər:** *Sketch Engine, WordSmith Tools* kimi proqramlardan istifadə edərək tələbələrə söz birləşmələrinin real istifadəsini öyrətmək. Tələbələrə verilmiş korpusdan müəyyən bir kontekstdə istifadə edilən sərbəst söz birləşmələrinin fərqli istifadələrini araşdırmaq tapşırıla bilər.

Yazılı və şifahi nitqin inkişafı. Tələbələrin sərbəst söz birləşmələrini yazılı və şifahi nitqlərində istifadə etmələri üçün praktiki tapşırıqlar verilməlidir. **Esse yazmaq:** “Mədəniyyətlərarası ünsiyyətdə yanlış anlaşılımlar və söz birləşmələrinin rolu” mövzusunda esse yazdırmaq; **danışq klubları:** müxtəlif mövzularda mədəniyyətlərarası müzakirələr təşkil edərək tələbələrin öyrəndikləri sərbəst söz birləşmələrini praktik ünsiyyətdə istifadə etmələrinə şərait yaratmaq; **tərcümə fəaliyyətləri:** müxtəlif dillərdəki sərbəst söz birləşmələrinin ingilis dilinə və ya əksinə tərcümə edilməsi və onların kontekstual uyğunluğu barədə müzakirə aparmaq. Tələbələrdən müəyyən bir situasiya əsasında qısa dialoqlar yazmaları və həmin dialoqlarda öyrəndikləri sərbəst söz birləşmələrini məqsədyönlü istifadə etmələri tələb edilə bilər.

Beləliklə, dil dərslərində sərbəst söz birləşmələrinə funksional yanaşma yalnız leksik biliklərini deyil, həm də mədəniyyətlərarası ünsiyyət bacarıqlarını formalaşdırmağa imkan yaradır. Bunun üçün kontekstual tədris, interaktiv tapşırıqlar, müqayisəli analiz, texnologiya əsaslı yanaşmalar və praktiki yazılı-şifahi fəaliyyətlər

kimi effektiv metodlar tətbiq edilə bilər. Fikrimizcə, bu strategiyalar sayəsində dil öyrənənlər real kommunikativ situasiyalarda daha uğurlu ünsiyyət qura bilərlər.

Bütün bu mülahizələr işığında belə bir qənaətə gələ bilərik ki, sərbəst söz birləşmələri mədəniyyətlərarası ünsiyyətin əvəzolunmaz vasitəsidir. Lakin onların düzgün istifadə edilməsi üçün mədəniyyətlərarası fərqliliklərə diqqət yetirilməli, sözlərin mənası və istifadə konteksti yaxşı başa düşülməlidir. Dil öyrənənlər bu fərqlilikləri və kontekstual müxtəlifliyi nəzərə alaraq sərbəst söz birləşmələrini daha effektiv və düzgün şəkildə tətbiq edə bilərlər. Buna görə də, söz birləşmələrinin tədrisi mədəniyyətlərarası ünsiyyətin inkişafı üçün mühüm metodiki vasitələrdən biri hesab olunmalıdır.

NƏTİCƏ

Mədəniyyətlərarası ünsiyyət müasir dil tədrisinin ayrılmaz hissəsidir və bu prosesdə sərbəst söz birləşmələrinin funksional istifadəsi mühüm rol oynayır. Məqalədə aparılan araşdırmalar göstərdi ki, mədəniyyətlərarası ünsiyyət kontekstində sərbəst söz birləşmələrinin effektiv tədrisi kommunikativ bacarıqları formalaşdırmaqla yanaşı, dilə mədəni baxımdan yanaşma qabiliyyətini də gücləndirə bilər. Bu yanaşma, dil öyrənənlərin yalnız linqvistik struktur baxımından deyil, həm də mədəni kontekst daxilində söz birləşmələrinin semantik və funksional xüsusiyyətlərini mənimsəməsinə imkan yaradır.

Tədqiqatın nəticələri göstərir ki, sərbəst söz birləşmələrinin funksional tədrisi dil öyrənənlərin nitq axıcılığını artırır və onları real ünsiyyət mühitində daha sərbəst ifadə etməyə hazırlayır. Eyni zamanda, bu metodoloji yanaşma dilin canlı istifadəsini öyrənməyə və dilin daxili qanunauyğunluqlarını mənimsəməyə kömək edir. Mədəniyyətlərarası ünsiyyət kontekstində bu tip söz birləşmələrinin mənimsənilməsi dil öyrənənlərin müxtəlif mədəni çalarları və ünsiyyət normalarını anlama qabiliyyətini artıraraq, onları daha şüurlu və səmərəli mü sahibə çevirir.

Təcrübə göstərir ki, mədəniyyətlərarası kontekstdə sərbəst söz birləşmələrinin funksional tədrisi dil öyrənənlərin ünsiyyət bacarıqlarının formalaşdırılmasına, kontekstual mənimsəmə və ifadətmə qabiliyyətinin artırılmasına, dillərarası və mədəniyyətlərarası əlaqələrin gücləndirilməsinə, şifahi və yazılı nitqin daha təbii və axıcı olmasına şərait yaradır.

Bütün bunlar göstərir ki, ingilis dilinin mədəniyyətlərarası ünsiyyət çərçivəsində, sərbəst söz birləşmələrinin funksional yanaşma əsasında öyrədilməsi zəruridir. Dil müəllimləri bu metodologiyayı tətbiq etməklə dil öyrənənlərin həm akademik, həm də real ünsiyyət bacarıqlarını inkişaf etdirə bilirlər.

Gələcək araşdırmalarda bu sahədə daha spesifik metodik modellərin işlənməsi, tədris materiallarının zənginləşdirilməsi və praktik tətbiqlərin daha geniş şəkildə dəyərləndirilməsi tövsiyə olunur.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

- ¹ Baker, W. (2009). Intercultural awareness and intercultural communication in English as a lingua franca. In *English as a Lingua Franca: Studies and Findings* (pp. 151-172). Berlin: Mouton de Gruyter.
- ² Bayram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Clevedon: Multilingual Matters.
- ³ Cheng, W., & Warren, M. (2005). Lexical collocations and their role in ESL learners' writing. *Language Learning Journal*, 33(2), 101-119.
- ⁴ Əhədova, S.A. (2014). *Müasir dünyada mədəniyyətlərarası münasibətlər*. Bakı: Elm, 348 s.
- ⁵ İsmayılova, D.A. (2024). *Language and Culture*, Bakı: Mutarcim, 312 p.
- ⁶ Mehrəliyeva, J.F. (2013). *İngilis dili fakültələrinin aşağı kurslarında sərbəst söz birləşmələri tədrisinin imkan və yolları*: Bakı, 140 s.